

**ใบความรู้ที่ ๒๐ เรื่อง ถอดบทเรียนพัฒนาความคิด
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง นิทรรศการปลูกปัญญา
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒๐ เรื่อง ถอดบทเรียนพัฒนาความคิด
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑**

การถอดบทเรียนเป็นกระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และประเมินผลข้อมูลหรือประสบการณ์ที่ได้จากการดำเนินงานหรือกิจกรรมหนึ่งๆ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนางานในอนาคต การถอดบทเรียนมักถูกใช้ในหลากหลายสาขา เช่น การจัดการโครงการ การศึกษา การทหาร และธุรกิจ เป็นต้น การถอดบทเรียนช่วยให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทำให้องค์กรหรือบุคคลสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาและนำไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญญา ๓ ฐาน - Head Heart Hand เป็นพฤติกรรมและความคิดของมนุษย์เป็นสิ่งที่ซับซ้อน การอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์อาจมีหลากหลายวิธีเช่น แต่องค์ความรู้ที่ได้รับความนิยมมากในการอธิบายการทำงานของมนุษย์ที่เป็นที่นิยมและสามารถใช้ได้จริงในยุคปัจจุบันก็คือปัญญา ๓ ฐาน

ปัญญา ๓ ฐาน คือ ความสามารถในการทำงานของมนุษย์ ซึ่งสามารถอธิบายได้โดยสมองในส่วนต่างๆ ได้แก่ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ (cognitive domain), อารมณ์และความรู้สึก (affective domain, และทักษะ (psychomotor domain) โดยอาจเรียก ๓ ส่วนนี้ว่า Head Heart Hand ตามลำดับเพื่อเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจนถึงความสามารถในองค์ประกอบต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีอีกหลายชื่อเช่น ศูนย์หัว ศูนย์ใจ ศูนย์ท้อง ฐานคิด ฐานใจ ฐานกาย โดยสิ่งเหล่านี้มีที่มาจาก Professor Hugo M. Kehr ซึ่งถูกเรียกว่า ๓C-model of motivation (๓ Components of motivation) และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยคุณสามารถลองค้นหาว่าคุณถนัด คำนเคย หรือมักใช้สิ่งไหนเป็นประจำ

ฐานหัว (HEAD)

ความสามารถในเชิงเหตุผล การคิดวิเคราะห์ เข้าใจด้วยกระบวนการคิด การอภิปราย

- ใช้เหตุผลในการเปรียบเทียบ
- ตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้น
- ค้นหาความรู้

ฐานหัว (Head)

Head ฐานหัว ฐานคิด หรือศูนย์หัว คือการแสดงถึงองค์ความรู้ (cognitive domain) โดยเป็นปัญญาหรือความสามารถในเชิงเหตุผล การคิดวิเคราะห์ เข้าใจด้วยกระบวนการคิด การเรียนรู้ผ่านการอ่าน กายฟ้ง การอภิปราย

คนที่มีลักษณะเด่นเป็นฐานนี้มักจะชอบใช้ความคิด ไม่ว่าจะเป็นจากการตัดสินใจ หรือเริ่มลงมือทำอะไรส่วนมากจะใช้ความคิดเป็นหลัก เป็นคนที่ชอบหาเหตุผลกับสิ่งต่าง ๆ และต้องการคำอธิบายในเชิงเหตุผลแม้ว่าเรื่องนั้นอาจไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลได้ หากคุณเป็นคนที่มีลักษณะเด่นของฐานคิด คุณอาจจะลักษณะบางอย่างดังนี้

มีไอเดียใหม่ๆเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องใช้เหตุผลในการเปรียบเทียบตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้น มองถึงเบื้องหลังของสิ่งที่ซ่อนอยู่ค้นหาความรู้ได้เป็นประจำชอบวางแผน

ฐานใจ (HEART)

ความสามารถในการใช้อารมณ์ เกี่ยวข้องกับความรู้สึก การให้คุณค่า ความรู้สึก

- เข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของคนอื่น
- ไวต่อการเปลี่ยนแปลงอารมณ์

ฐานใจ (Heart)

Heart ฐานใจ หรือศูนย์ใจ คือการแสดงถึงอารมณ์และความรู้สึก (affective domain) ปัญหาหรือความสามารถในการใช้อารมณ์เกี่ยวข้องกับความรู้สึก การให้คุณค่า ความรู้สึกว่าเป็นเป้าหมายหรือผลลัพธ์เป็นสิ่งที่สำคัญ

คนที่มีลักษณะเด่นเป็นฐานนี้มักจะอ่อนไหวต่อความรู้สึกเพราะให้ความสนใจกับความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ อาจมีลักษณะขี้โนง ๆ บางครั้งก็อารมณ์รุนแรง บางครั้งก็อ่อนโยนมาก สิ่งที่มีร่วมกันคือมีความสามารถในการเข้าใจคนอื่นสูง การทำอะไรบางอย่างอาจต้องรอให้อารมณ์มันถึงจุดหนึ่งก่อนถึงจะทำได้ หากคุณเป็นคนที่มีลักษณะเด่นของฐานใจ คุณอาจจะลักษณะบางอย่างดังนี้

- เข้าใจว่าอะไรเกิดขึ้นภายในจิตใจได้ดี
- เข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของคนอื่น
- ไวต่อการเปลี่ยนแปลงอารมณ์
- อาจจมดิ่งลงไปอารมณ์หรือความเศร้า
- มีอารมณ์เป็นเงื่อนไขในการทำงานที่ต้องการประสิทธิภาพ

ฐานกาย (HAND)

ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับทักษะเกิดจากการลงมือทำ ประสบการณ์ สัญชาตญาณ

- ใช้สัญชาตญาณที่ไม่ใช่เหตุผลเชิงตรรกะ
- รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงของกายได้ดี

ฐานกาย (Hand)

Hand ฐานกาย หรือศูนย์ท้อง คือการแสดงถึงทักษะ (psychomotor domain) ปัญหาหรือความสามารถที่เกี่ยวข้องกับทักษะความรู้ที่เกิดจากการลงมือทำ ประสบการณ์ สัญชาตญาณ

คนที่มีลักษณะเด่นเป็นฐานนี้มักจะชอบทำกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อได้ลงมือทำ ในการตัดสินใจหรือลงมือทำอะไรคุณอาจไม่ได้ทำลงไปด้วยเหตุผลมากนัก แต่เป็นเหมือนการสั่งการจากภายในหรือปฏิกิริยาอัตโนมัติ หากคุณเป็นคนที่มีลักษณะเด่นของฐานกาย คุณอาจจะลักษณะบางอย่างดังนี้

- ใช้สัญชาตญาณที่ไม่ใช่เหตุผลเชิงตรรกะ
- มีทักษะทางร่างกาย
- รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงของกายได้ดี
- มีความสามารถในการจดจำรูปแบบของกล้ามเนื้อว่าเป็นอย่างไร
- การทำตามแบบหรือคำแนะนำได้ดี

ทั้ง Head Hand Heart ไม่ได้เป็นลักษณะบุคลิกภาพของใครคนใดคนหนึ่ง เพียงแต่การที่เราเติบโตมาเรามักจะใช้คุณลักษณะที่เราเคยใช้ได้ผลหรือทำได้ดีซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นความเคยชิน เมื่อใช้สิ่งนั้นซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นความเคยชินแล้วอาจทำให้ไม่รู้ตัวและใช้สิ่งเดิมนี้แก้ปัญหาอื่น ๆ ซึ่งเมื่อปัญหาเปลี่ยนแต่เรายังใช้วิธีการแก้ไขปัญหาเดิม ด้วยสิ่งเดิมอาจไม่ได้ผล

นอกจากนี้สภาพแวดล้อมยังส่งเสริมให้เกิดความถนัดในรูปแบบด้วยเช่นโรงเรียนในระบบที่จะให้คุณค่ากับการคิดวิเคราะห์ที่อยู่ในฐานคิด แต่มักไม่ให้คุณค่ากับฐานใจ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าฐานใจ หรือฐานกายนั้นไม่มีความหมาย หรือไม่ใช่วิธีการเรียนรู้ เพียงแต่สภาพแวดล้อมเหล่านั้นไม่ให้คุณค่าสิ่งเหล่านั้นเพียงเท่านั้น

ที่มา <https://www.urbiner.com/post/mcs-head-heart-hand>